

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Запорізька політехніка»

**Методичні рекомендації для підготовки до практичних
занять з дисципліни «Фінанси підприємств» для бакалаврів
денної форми навчання за спеціальністю 072 «Фінанси і
кредит», освітня програма «Фінанси, банківська справа та
страхування»**

2024

Методичні рекомендації для підготовки до практичних занять з дисципліни «Фінанси підприємств» для бакалаврів денної форми навчання за спеціальністю 072 «Фінанси і кредит», освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування» Укладач : Коваль О.А. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2024. – 30 с.

Методична розробка містить теми та завдання для практичних занять з диципліни «Фінанси підприємств», завдання для набуття практичних навичок.

Укладач:
доцент, канд. е.н.

Коваль О.А.

Відповідальний за випуск:
доцент, канд. е. н. Фатюха Н.Г.

Затверджено на засіданні кафедри фінанси і банківська справа
НУ «ЗП»
протокол № 13 від 19.06.2024р.

Рекомендовано до видання НМК ФЕУ
протокол № 5 від 28.06. 2024 р.

ЗМІСТ

1. Особливості та значення навчальної дисципліни «Фінанси підприємств»	4
2. Практичні завдання до семінарських занять для студентів денної форми навчання з курсу «Фінанси підприємств» по темам	5
3. Питання до заліку	26
4. Література з курсу «Фінанси підприємств»	28

1. ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ»

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування системи базових знань з теорії і практики фінансових відносин суб'єктів підприємництва, формування фінансових ресурсів, фінансового планування, організації фінансової діяльності.

Завдання. Основними завданнями вивчення дисципліни «Фінанси підприємств»

- оволодіння теоретичними аспектами сутності фінансів підприємств та їхніх функцій;
- ознайомлення з особливостями фінансових ресурсів підприємств і джерелами їхнього формування;
- вивчення основ організації фінансів підприємств та фінансового механізму; — набуття навичок здійснення фінансових розрахунків;
- опанування методичного інструментарію забезпечення ефективної фінансової діяльності підприємств;
- отримання знань щодо аналізу грошові потоки підприємства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати:

а) загальні компетентності:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК02.
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК07
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК08.

б) фахові компетентності.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ З КУРСУ «ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ» ПО ТЕМАМ.

Тема 1. Основи фінансів підприємств

/ 2 години /

Суть фінансів підприємств. Сфери фінансових відносин підприємств. Фінансові відносини між підприємствами, їх підрозділами, з державою, звласниками та робітниками. Функції фінансів підприємств.

Фінансові ресурси підприємств. Внутрішні та зовнішні джерела формування фінансових ресурсів підприємств. Власні, позикові і залучені кошти. Державне регулювання формування фінансових ресурсів підприємств. Грошові фонди підприємств. Фінансове забезпечення відтворення витрат.

Мета: виявити знання студентів щодо розуміння сутності підприємства та підприємництва

План

1. Сутність фінансів підприємств і їх місце у фінансовій системі.
2. Функції фінансів підприємства.
3. Поняття грошових фондів та фінансових ресурсів.
4. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства.
5. Основи організації фінансів підприємств.
6. Фінансова діяльність та зміст фінансової роботи.
7. Зміст та завдання управління фінансами підприємств.

Теми для доповідей та презентацій

1. Фінанси підприємств за умв формування ринкової економіки.
2. Сутність та функції фінансів підприємств.
3. Організація фінансової роботи на підприємствах.
4. Фінансовий механізм підприємства.

Оцінювання основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства здійснюється за такими показниками фінансових результатів.

1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ЧД(В)Р) визначається шляхом вирахування з доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) відповідних непрямих податків, зборів, знижок тощо. Джерело інформації: Форма № 2, ряд 2000.

2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (СРПр), яка показує виробничу собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) або собівартість реалізованих товарів. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) визначається згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Джерело інформації: Форма № 2, ряд 2050.

3. Валовий прибуток (збиток) (ВП(З)) розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Джерело інформації: Форма № 2, ряди 2040 і 2005.

4. Фінансовий результат від операційної діяльності (ФРопер) визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат. Джерело інформації: Форма № 2, ряди 2190 і 2195.

5. Фінансовий результат до оподаткування (ФРдо оподатк.) визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від основної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків). Джерело інформації: Форма № 2, ряди 2200 і 2245.

6. Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток) (ЧФР) розраховується як алгебраїчна сума чистого фінансового результату: прибутку (збитку) від операційної діяльності. Джерело інформації: Форма № 2, ряди 2350 і 2355.

7. *Загальний капітал підприємства (валюта балансу) (ВБ) – засоби підприємства, вкладені в суб'єкт господарювання для здійснення господарської діяльності з метою отримання прибутку. Це підсумок балансу, який з одного боку показує загальну суму засобів підприємства (актив), а з іншого – суму джерел утворення цих засобів (власний капітал і зобов'язання).* Джерело інформації: Форма № 1, ряд 1300 або 1900.

8. *Власний капітал (ВК) – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.* Джерело інформації: Форма № 1, ряд 1495.

9. *Залучений капітал (ЗК) – це зобов'язання підприємства, тобто заборгованість, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди. Залучений капітал охоплює довгострокові зобов'язання і забезпечення (Форма № 1 ряд 1595), поточні зобов'язання (Форма № 1, ряд 1695), охоплюючи доходи майбутніх періодів (Форма № 1, ряд 1665).*

10. *Необоротні активи (На) – це всі активи, що не є оборотними.* Джерело інформації: Форма № 1, ряд 1045. 11. *Оборотні активи (Оа) – грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.* Джерело інформації: Форма № 1, ряд 1195.

Тема 2. Грошові розрахунки підприємств **/ 2 години /**

Грошовий оборот і система розрахунків на підприємстві. Поняття грошового обігу підприємств. Порядок пред'явлення підприємствами претензій по розрахунках. Економічні і фінансові санкції в системі грошових розрахунків і платежів.

Готівкові розрахунки. Сутність готівково-грошових розрахунків. Перевагий недоліки готівкових розрахунків. Сфера застосування готівково-грошових розрахунків підприємств.

Безготівкові розрахунки. Сутність безготівкових розрахунків. Переваги й недоліки безготівкових розрахунків. Сфера застосування безготівкових розрахунків підприємств. Поточний, бюджетний, кредитний, депозитний рахунки.

Мета: обговорення та закріплення знань у студентів з історії виникнення грошей, їх суті та розкриття функцій грошей.

План

1. Історія виникнення монет.
2. Виникнення паперових грошей.
3. Суть та значення грошей у ринковій економіці.
4. Сутність грошей як загального еквівалента.
5. Масштаб цін.
6. Кредитні гроші та їх класифікація.
7. Види грошей та їх характеристика.
8. Функції грошей.

Теми для доповідей та презентацій

1. Сутність і значення грошових розрахунків у діяльності підприємств.
2. Організація безготівкових й готівкових розрахунків.
3. Характеристика форм безготівкових розрахунків.
4. Економічні і фінансові санкції у системі грошових розрахунків і платежів.
5. Розрахунково-платіжна дисципліна та її вплив на фінансово-господарську діяльність підприємств.

Завдання 1

Надайте правильну відповідь: *грошовий потік* – це:

- a) параметр, який відображає результат руху грошових коштів підприємства за певний період часу;
- b) система грошових відносин, що виникають в процесі господарської діяльності підприємства;

- с) грошові розрахунки, які здійснюються за допомогою записів на рахунках у банках;
- д) витрачання грошових коштів в процесі господарської діяльності.

Завдання 2

Надайте правильну відповідь грошовий оборот – це:

- а) формування й розподіл грошових фондів;
- б) розподіл виручки від реалізації продукції;
- с) виявлення сутності грошей у русі;
- д) виробництво та реалізація продукції;
- е) немає правильної відповіді.

Завдання 3

Надайте правильну відповідь: готівкові розрахунки – це:

- а) списання коштів з рахунків платника;
- б) розрахунки, за яких платіж не гарантується;
- с) розрахунки, які здійснюються між покупцем і постачальником, що перебувають в одному регіоні;
- д) платежі готівкою між підприємствами за реалізовану продукцію;
- е) платежі готівкою між підприємствами за операції, які не пов'язані з реалізацією продукції.

Завдання 4

Надайте правильну відповідь: безготівкові розрахунки – це:

- а) розрахунки, які здійснюються готівкою;
- б) розрахунки за бартером;
- с) розрахунки за допомогою чеків;
- д) розрахунки, які здійснюються за допомогою записів на рахунках у банках.

Тема 3. Грошові надходження підприємств

/ 2 години /

Характеристика та склад грошових надходжень підприємств. Поняття грошових надходжень підприємств. Основні види грошових надходжень та їх характеристика.

Доходи підприємств. Доход від реалізації продукції, інші операційні доходи, доход від участі в капіталі, інші фінансові доходи, інші доходи, надзвичайні доходи. Фактори, що впливають на величину виручки. Види цін у ринковій економіці: фіксовані, регульовані, вільні, оптові, роздрібні. Структура ціни на продукцію. Розподіл виручки від реалізації продукції. Формування валового і чистого доходу.

Витрати підприємств. Характеристика складу собівартості реалізованої продукції; витрат, пов'язаних із операційною діяльністю, але тих, які не включаються до собівартості реалізованої продукції; фінансових витрат; інших витрат; надзвичайних витрат. Економічні елементи витрат.

Мета: детальне розкриття студентами питань, які виносяться на семінарське заняття.

План

1. Структура і суть грошового ринку.
2. Об'єкти й суб'єкти грошового ринку.
3. Види відсотків на грошовому ринку.
4. Значення відсоткової ставки.
5. Розкриття змісту поняття дефляція.

Теми для доповідей та презентацій

1. Кон'юнктура грошового ринку.
2. Модель ринку грошей.
3. Сутність та види інфляції.
4. Причини виникнення інфляції.
5. Очікувана та неочікувана інфляція. Стагфляція.

Завдання 1

Визначити грошові надходження за видами діяльності підприємства за звітний період на основі наведених даних:

- a) виручка від реалізації продукції в сумі 510 тис. грн., у тому числі ПДВ й акцизний збір – 75 тис. грн.;
- b) підприємство отримало короткостроковий кредит у сумі 75 тис. грн і довгостроковий кредит у сумі 310 тис. грн.;
- c) отримано кошти з державного бюджету для виконання державного замовлення на суму 50 тис. грн.;
- d) отримано дивідендів у сумі 10 тис. грн.

Завдання 2

Визначити оптову ціну виробу, відпускну ціну з акцизним збором без ПДВ, суму акцизного збору для сплати до бюджету, вільну відпускну ціну підакцизного виробу з податком на додану вартість, виручку від реалізації товару та рентабельність виробу за такими даними:

- a) собівартість підакцизного виробу 295 грн.;
- b) прибуток 90 грн.; - ставка акцизного збору 13 %;
- c) ставка податку на додану вартість 20 %;
- d) кількість реалізованих виробів 900 шт.

Завдання 3

На початок звітного року склад власного капіталу ПАТ «Фактор» характеризувався наступними показниками:

- a) статутний капітал – 600 тис. грн.;
- b) резервний капітал – 170 тис. грн.;
- c) нерозподілений прибуток – 25 тис. грн.;
- d) На протязі звітного року підприємство реалізувало 30 тис. шт. Паперових виробів за ціною 32 грн. (з урахуванням ПДВ).
- e) Витрати на операційну діяльність склали 70 % від виручки від реалізації продукції без ПДВ.
- f) Податок на прибуток – 18 %.
- g) Чистий прибуток розподілено наступним чином: 50 % - сплата дивідендів; 20 % - поповнення

резервного фонду. *Розрахуйте величину власного капіталу підприємства на кінець звітного року в розрізі окремих позицій першого розділу пасиву балансу*

Для оцінювання стану та ефективності використання основних засобів підприємства використовують такі групи показників.

1 група – показники забезпечення підприємства основними засобами.

1. **Фондомісткість** характеризує рівень забезпеченості підприємства основними засобами і визначається як відношення балансової вартості основних засобів до чистого доходу (виручки) від реалізації.

2. **Фондоозброність** показує скільки основних засобів припадає на одного працівника підприємства і визначається як відношення балансової вартості основних засобів до середньооблікової чисельності працюючих.

3. **Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства** показує питому вагу залишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства і визначається як відношення залишкової вартості основних засобів до валюти балансу.

2 група – показники стану основних засобів.

4. **Коефіцієнт зносу основних засобів відображає** рівень зносу основних засобів і визначається як відношення суми зносу основних засобів до балансової вартості основних засобів.

5. **Коефіцієнт придатності основних засобів показує**, яка частина основних засобів є придатною для експлуатації і визначається як відношення залишкової вартості основних засобів до балансової вартості основних засобів.

6. **Коефіцієнт оновлення основних засобів характеризує** частку введених нових основних засобів у загальній вартості основних засобів і визначається як

відношення вартості введених в експлуатацію нових основних засобів до балансової вартості основних засобів.

7. Коефіцієнт вибуття основних засобів показує частку виведених з експлуатації основних засобів у балансовій вартості основних засобів.

8. Коефіцієнт приросту основних засобів показує рівень збільшення (зменшення) основних засобів внаслідок введення нових основних засобів та виведення з експлуатації зношених чи застарілих основних засобів.

3 група – показники ефективності використання основних засобів.

9. Фондовіддача основних засобів характеризує ефективність використання основних засобів, відображає суму чистого доходу (виручки) від реалізації на одну гривню основних засобів.

10. Рентабельність основних засобів характеризує ефективність використання основних засобів, відображає суму валового прибутку на одну гривню основних засобів.

Тема 4. Формування та розподіл прибутку **/ 2 години /**

Економічний зміст прибутку та його функції. Поняття прибутку. Функції прибутку. Зовнішні фактори, які впливають на прибуток підприємств. Основні та неосновні фактори, які впливають на прибуток підприємств.

Види прибутку і порядок його формування. Поняття чистого прибутку. Основні напрямки використання чистого прибутку. Фонди грошових коштів підприємства, що утворюються за рахунок чистого прибутку. Поняття нерозподілений прибуток і його використання.

Управління розподілом прибутку. Економічний зміст і значення розподілу прибутку. Розподіл прибутку між державою і суб'єктами господарювання. Методи регулювання прибутку підприємства на основі діючих правил організації

бухгалтерського обліку. Методи планування прибутку від реалізації продукції. Сплата дивідендів.

Мета: охарактеризувати прибуток як економічну категорію, виділити формування та розподіл прибутку.

План

1. Формування чистого доходу, валового прибутку та чистого прибутку (збитку) як результатів фінансово-господарської діяльності підприємств.
2. Порядок використання прибутку суб'єктами підприємницької діяльності.

Теми для доповідей та презентацій

1. Фінансові результати діяльності підприємств, їх зміст та значення в розширенні виробництва.
2. Показники, що характеризують фінансові результати діяльності підприємства.
3. Надходження від фінансової та інвестиційної діяльності.

Питання для перевірки

1. У чому полягає сутність витрат виробництва?
2. Яке значення для суб'єктів підприємництва має поділ витрат виробництва на постійні та змінні витрати?
3. Що таке граничні витрати? З якою метою вони розраховуються?
4. Що таке собівартість продукції?
5. Назвіть основні шляхи зниження витрат виробництва?
6. Чи існують такі витрати виробництва, які оплачуються і тоді, коли не виробляється жодної продукції?
7. Які з економічних витрат підприємства є зовнішніми, а які - внутрішніми?
8. У чому полягає сутність прибутку як економічної категорії?
9. Охарактеризуйте функції прибутку в системі ринкових відносин.

10. Які форми прибутку виділяють у діяльності підприємницьких структур?

11. Що таке норма прибутку та як вона визначається?

12. Які чинники сприяють збільшенню норми прибутку?

Тема 5. Оподаткування підприємств

/ 2 години /

Суть, види та функції податків. Сутність оподаткування супідприємств і податкова система. Сутність податків і їх функції.

Складові загальної системи оподаткування бізнесу. Система оподаткування підприємства її становлення в Україні. Чинний порядок оподаткування прибутку. Платежі за ресурси. Непрямі податки, які сплачують підприємства. Вплив непрямих податків на фінансово-господарську діяльність підприємств.

Спрощена система оподаткування бізнесу. Сутність та особливості спрощеної системи оподаткування бізнесу. Групи бізнесу, які підлягають спрощеній системі оподаткування.

Мета: розкриття студентами фінансового стану підприємства, уміння охарактеризувати його.

План

1. Суть, завдання та необхідність оцінювання фінансового стану підприємств.

2. Експрес-аналіз фінансового стану підприємств. Поглиблений аналіз фінансового стану підприємств.

3. Грошові надходження підприємств. Сутність грошових надходжень.

4. Доходи підприємства. Формування виручки від реалізації продукції, робіт, послуг та грошових надходжень від іншої реалізації.

5. Грошові надходження від фінансово-інвестиційної діяльності.

Теми для доповідей та презентацій

1. Сутність податків і їх функції.

2. Система оподаткування підприємств.

3. Місцеві податки та збори.
4. Суть непрямих податків.
5. Оподаткування прибутку підприємств.
6. Оподаткування суб'єктів малого підприємництва.

Податки – це обов'язкові платежі, що їх встановлює держава для юридичних і фізичних осіб з метою формування централізованих фінансових ресурсів, які забезпечують фінансування державних витрат.

Суспільне призначення податків виявляється в двох основних функціях: - фіскальна; - регулююча.

Система оподаткування – це сукупність податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів різних рівнів, а також до державних цільових фондів, що стягуються в порядку, установленому відповідними законами держави.

Сутність оподаткування підприємства і податкова система. Сутність податків і їх функції. Система оподаткування підприємств та її становлення в Україні. Оподаткування прибутку підприємств. Чинний порядок оподаткування прибутку. Платежі за ресурси. Непрямі податки, які сплачують підприємства. Вплив непрямих податків на фінансово-господарську діяльність підприємств. Мито. Акцизний збір. Податок на додану вартість. Збори і цільові відрахування, що сплачують підприємства. Місцеві податки і збори. Завдання до теми

Завдання 1

Фабрика шкіргалантереї за липень відвантажила покупцям пальт із натуральної шкіри, договірна ціна яких (без акцизу та ПДВ) складає 173,6 тис. грн.

Ставка акцизного збору на одяг з натуральної шкіри – 35%.

Розрахуйте продажну ціну партії з урахуванням акцизного збору, акцизний збір, суму ПДВ та всю продажну ціну партії.

Завдання 2.

Оптова ціна, яка включає витрати виробництва та прибуток, складає 100 грн.

Ставка акциза у відсотках до відпускної ціни – 46,5%. Розрахуйте відпускну ціну та акциз.

Завдання 3

Оптова, яка включає витрати та прибуток за одну пляшку вина, складає 10 грн.,

ставка акцизу у відсотках до відпускної ціни складає 46,5%.

Визначте відпускну ціну та суму акцизу. (відпускна ціна складається з акцизного збору та оптової ціни).

Завдання 4

Підприємство реалізовує підакцизні товари, договірна ціна яких (без акцизного збору та ПДВ) складає 200 тис. грн. Ставка акцизу на вироби 45%.

Визначте акцизний збір та всю продажну ціну підакцизної продукції.

Завдання 5

Наше підприємство ввозить товар із закордону, митна вартість товару 30 дол.(\$).

Курс Національного банку України 1 дол.(\$) – 5,5 грн. Митні та комісійні збори 30 грн.

Ставка ввізного мита 20%.

Ставка акцизного збору 45%.

Визначте суму ввізного мита та суму акцизного збору.
Завдання 6

Визначте суму податку на прибуток і суму податку на додану вартість, що має сплатити товариство «Юність»

за I квартал звітнього року. Товариство «Юність»

в I кварталі звітнього року отримало:

- а) виручку від реалізації виробленої ним продукції (744 тис. грн);
- б) виручку від реалізації консультаційних послуг (12 тис. грн);

- с) відсотки за вкладені на депозит кошти (9,5 тис. грн);
- д) витрати фірми у звітному кварталі становили;
- е) на сировину та допоміжні матеріали
- ф) 104,4 тис. грн; – на електроенергію
- г) 12 тис. грн; – нараховану заробітну плату
- h) 10 тис. грн і сплачено до бюджету відрахування до державних цільових фондів у розмірах, установлених законодавством;
- і) нарахування амортизаційних відрахувань
- ж) 7,5 тис. грн;
- к) сплачено комунального податку та податку на землю в розмірі 2,5 тис. грн;
- л) – перераховано до бюджету плату за торговий патент у сумі 1,3 тис. грн.

Тема 6. Оборотні кошти підприємств

/ 2 години /

Оборотні активи: сутність, склад і структура. Сутність і основи організації обігових коштів. Склад і структура обігових коштів. Класифікація і принципи організації обігових коштів. Визначення потреби в обігових коштах.

Джерела формування оборотних активів. Власні джерела формування обігових коштів. Використання банківських кредитів для формування обігових коштів.

Нормування оборотних активів. Нормування обігових коштів для створення виробничих запасів. Розрахунок обігових коштів економічним методом. Показники ефективності використання оборотних активів підприємств. Показники стану використання обігових коштів. Вплив розміщення обігових коштів на фінансовий стан підприємств.

Мета: розкриття студентами суті обігових коштів, їх структури та класифікації.

План

1. Сутність обігових коштів підприємств.

2. Роль обігових коштів в забезпеченні кругообігу коштів.
3. Організація обігових коштів.
 4. Склад і структура обігових коштів.
 5. Класифікація обігових коштів.
 6. Необхідність визначення потреби в обігових коштах підприємства.

Теми для доповідей та презентацій

1. Нестача та надлишок обігових коштів; причини їх виникнення.
2. Поняття норм і нормативів обігових коштів.
3. Методи нормування.
4. Нормування обігових коштів для створення виробничих запасів.
5. Розрахунок нормативу обігових коштів економічним методом.
6. Показники використання оборотних активів.

Аналіз руху коштів містить в собі розрахунок часу обороту грошових коштів, тобто фінансового та операційного циклів.

Операційний цикл (ОЦ) – проміжок часу між придбанням сировини, матеріалів для здійснення основної діяльності та одержанням коштів від реалізації виробленої з них продукції, товарів і послуг.

Фінансовий цикл (ФЦ) – час, упродовж якого грошові кошти вилучені з обігу підприємства.

Тривалість фінансового циклу (ТФЦ)

у днях розраховується за формулою: $ТФЦ = ТОЦ - ТОК$, де ТОЦ – тривалість операційного циклу; ТОК – тривалість обігу кредиторської заборгованості.

Тривалість операційного циклу (ТОЦ) в днях можна визначити за такою формулою: $ТОЦ = ТОЗ + ТОД$,

де ТОЗ – тривалість обороту виробничих запасів; ТОД – тривалість обороту дебіторської заборгованості

Тема 7. Кредитування підприємств **/ 2 години /**

Особливості кредитування підприємств. Необхідність збалансування матеріальних і фінансових ресурсів – основа залучення кредитів. Форми кредитів, які використовуються в господарській діяльності підприємств. Принципи кредитування.

Сутність та особливості банківського кредитування підприємств. Класифікація банківських кредитів. Зміст фінансової роботи з залучення банківського кредиту. Перелік документів, які готує суб'єкт господарювання для отримання банківського кредиту. Оцінка кредитоспроможності суб'єктів підприємництва банком. Форми забезпечення повернення банківського кредиту. Порядок погашення банківського кредиту.

Комерційний кредит: суть та особливості. Сутність комерційного кредиту, його переваги та недоліки у порівнянні з банківським кредитом. Відповідальність сторін за порушення умов кредитного договору.

Мета: зрозуміти суть кредитування в сучасних умовах економік, аналізувати і розрізняти види кредитів.

План

1. Види кредитів, що надаються підприємствам.
2. Кредитування підприємств за рахунок коштів міжнародних фінансово-кредитних інститутів.
3. Державне кредитування підприємств.
4. Облік довгострокових кредитів банків.

Теми для доповідей та презентацій

1. Фінансові ресурси підприємства, як носії фінансових відносин.
2. Показники, що характеризують ефективність використання фінансових ресурсів підприємств.
3. Комерційне кредитування підприємств.
4. Лізинг як форма кредитування.

5. Банківський кредит: зміст та порядок отримання.

Кредитоспроможність позичальника – це його здатність повністю і вчасно розраховуватися за своїми фінансовими зобов'язаннями.

Кредитоспроможність позичальника, на відміну від його платоспроможності, не фіксує неплатежі за поточний період чи будь-яку дату, а прогнозує його платоспроможність на найближчу перспективу.

Існує багато методик аналізу фінансового стану клієнта та його надійності з точки зору вчасного повернення боргу.

У практиці американських банків застосовується **«правило п'яти сі»**,

у якому критерії відбору клієнтів позначені символами, що починаються з літери **«сі»**:

– customer's character (характер позичальника)

– його репутація, рівень відповідальності, готовність і бажання гасити борг;

– capacity to pay (фінансові можливості);

– capital (капітал, майно);

– collateral (забезпечення);

– current business conditions (загальні економічні умови).

В англійській економічній літературі принципи кредитування визначаються аббревіатурою CAMPARI, що означає:

C (character) – характеристика клієнта;

A (ability) – здатність до погашення позики;

M (margin) – маржа (дохідність);

P (purpose) – мета кредиту;

A (ammount) – розмір позики;

R (repayment) – умови погашення позики;

I (insurance) – страхування ризику непогашення позики.

Ці методи оцінювання кредитоспроможності позичальника стали досить популярними завдяки вдалому поєднанню в них аналізу особистих і ділових якостей клієнта.

Та все ж класичним підходом до оцінювання кредитоспроможності позичальника вважається аналіз бухгалтерського балансу підприємства.

Однак, бухгалтерська звітність – не єдине джерело інформації для аналізу кредитоспроможності. Більшість фінансових показників дає лише загальне уявлення про стан клієнта. Тому додатково розглядають репутацію позичальника, його кредитну історію та інше.

Потрібно зауважити, що в Україні НБУ також розробляє для комерційних банків рекомендації щодо визначення фінансового стану і 27 кредитоспроможності позичальників. Згідно з «Положенням про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків» від 06. 07. 2000 р. № 279 критерії оцінювання фінансового стану позичальника встановлюються кожним банком самостійно його внутрішніми положеннями щодо проведення активних операцій (кредитних) та методикою проведення оцінювання фінансового стану позичальника з урахуванням вимог цього положення, у яких мають бути визначені ґрунтовні, технічно виважені критерії економічного оцінювання фінансової діяльності позичальників на підставі аналізу їх балансів та звітів про фінансові результати в динаміці тощо.

Методика проведення оцінювання фінансового стану позичальника, яка розроблена банком, є невід'ємним додатком до внутрішньобанківського положення про кредитування. Методика оцінювання фінансового стану передбачає поєднання об'єктивних даних, сформованих на основі бухгалтерської звітності, та суб'єктивних даних, що визначаються на підставі інформації, яку вже має банк, та пакета документів, які подає позичальник для отримання кредиту.

Установи банку здійснюють оцінювання фінансового стану позичальника – юридичної особи перед наданням йому позики, а надалі – щоквартально для визначення розміру

відрахувань до резерву та контролю за діяльністю позичальника. Оцінювання фінансового стану позичальника передбачає аналіз його фінансово-господарської діяльності за такими даними:

- a) обсяг реалізації;
- b) прибутки і збитки;
- c) рентабельність;
- d) коефіцієнти ліквідності;
- e) грошові потоки;
- f) склад дебіторсько-кредиторської заборгованості;
- g) ефективність управління позичальника;
- h) ринкова позиція позичальника та його залежність від циклічних і структурних змін в економіці;
- i) історія погашення кредитної заборгованості в минулому.

Оцінювання фінансового стану позичальника виконується в три етапи:

1-й етап – обчислення значень показників, що характеризують фінансовий стан позичальника;

2-й етап – оцінювання та узагальнення показників і визначення класу надійності позичальника;

3-й етап – складання аналітичного висновку

Завдання 1

Підприємство 1 червня поточного року отримало кредит на суму 120 тис. грн строком на 4 місяці під 40% річних.

У кредитному договорі передбачається щомісячне погашення кредиту рівними частинами і пеня за несвоєчасне повернення кредиту у розмірі 0,5% від простроченої суми кредиту за кожний день прострочки.

Залишок кредиту у сумі 30 тис грн було повернено комерційному банку 15 жовтня поточного року.

Необхідно визначимо суму коштів, яку поверне підприємство банку по закінченню строку кредитування.

Завдання 2

Підприємство звернулось у банк з проханням викупити рахункифактури (дебіторську заборгованість) на суму 30000 грн. Плата за кредит – 35 % річних.

Середній термін обертання коштів у розрахунках з покупцем - 10 днів.

Комісійна винагорода за факторингове обслуговування 3%. Розрахуйте плату за факторинг.

Завдання 3

Підприємство отримало кредит у розмірі 100 тис. грн з 1 лютого поточного року строком на 5 місяців під 60% річних.

З 1 квітня поточного року процентна ставка знизилася на 15%, а з 15 травня процентна ставка склала 40%.

У кредитному договорі передбачається щомісячне погашення кредиту рівними частинами.

Необхідно визначити суму коштів, яка буде повернена підприємством комерційному банку по закінченню строку користування кредиту.

Тема 8. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів

/ 2 години /

Суть, склад і оцінка основних засобів та інших необоротних активів підприємства. Сутність основних засобів та їх відтворення. Показники стану та ефективності використання основних засобів.

Амортизаційна політика та її вплив на формування фінансових ресурсів підприємства. Знос і амортизація основних засобів. Сутність і склад капітальних вкладень. Джерела і порядок фінансування капітальних вкладень. Фінансування ремонту основних засобів.

Показники забезпечення, стану й ефективності використання основних засобів підприємства. Показник фондомісткості виробництва. Показник фондоозброєності праці. Коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів у вартості майна підприємства.

Мета: розкриття студентами фінансового забезпечення відтворення основних засобів.

План

1. Сутність основних засобів та їх відтворення.
2. Сутність і склад фінансового забезпечення відтворення основних засобів.
3. Фінансування ремонту основних засобів

Теми для доповідей та презентацій

1. Склад та структура основних засобів підприємства.
2. Знос та амортизація основних засобів.
3. Сутність та склад капітальних вкладень.
4. Кредитування відтворення основних засобів.
5. Державне фінансування капітальних вкладень.

Завдання 1

Для двох умовних підприємств визначити показники, які характеризують виробного-комерційний цикл, а саме період окупності запасів, період сплати боргу дебіторами, період оборотності кредиторської заборгованості використовуючи такі дані:

Для першого підприємства –

1. Обсяг реалізованої продукції – 33000 грн.
2. Дебітори – 12000 грн.
3. Запаси – 110000 грн.
4. Кредитори – 75000 грн.

Для другого підприємства –

1. Обсяг реалізованої продукції – 25000 грн.
2. Дебітори – 99000 грн.
3. Запаси – 200000 грн.
4. Кредитори – 150000 грн.

Проаналізуйте отримані результати, зробіти висновки та внести пропозиції щодо формування виробничо-господарського циклу.

Завдання 2

Дайте правильну відповідь:

нормальний фінансовий стан підприємства – це:

а) для забезпечення запасів достатньо власних обігових активів; б) для забезпечення запасів не вистачає джерел їх формування ; в) для забезпечення запасів залучаються короткострокові та довгострокові позики.

г) для забезпечення запасів залучаються довгострокові позики Завдання 3

До типів фінансової стійкості підприємства не належить:

а) абсолютний; б) нестійкий; в) напружений г) нормальний

Завдання 4

Ліквідність підприємства це: а) наявність у підприємства коштів для розрахунків з кредиторської заборгованості; б) спроможність перетворити свої активи на гроші; в) наявність у підприємства коштів для покриття заборгованості.

3. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Місце фінансів підприємств в фінансовій системі країни.

2. Характеристика фінансів підприємств як економічної категорії.

3. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств.

4. Фонди грошових коштів підприємства.

5. Особливості формування статутних капіталів підприємств різних організаційно-правових форм.

6. Організація та управління фінансами підприємства.

7. Економічний зміст та види грошових розрахунків підприємств.

8. Принципи організації безготівкових розрахунків підприємств.

9. Характеристика рахунків, що відкриваються підприємствам у банках.

10. Порядок відкриття поточного рахунку.

11. Розрахунки за допомогою пластикових карток.
12. Види санкцій за порушення розрахунково-платіжної та касової дисципліни.
13. Розрахунок доходу (виручки) від реалізації продукції підприємства.
14. Розрахунок чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (робіт, послуг) підприємства.
15. Розрахунок фінансових результатів підприємства та їх відображення у фінансовій звітності.
16. Оцінка рентабельності продукції, капіталу підприємства.
17. Визначення податку на прибуток підприємства.
18. Визначення показників розподілу чистого прибутку підприємства.
19. Принципи побудови податкової системи.
20. Основні податки, що сплачують підприємства,
21. Аналіз ефективності використання обігових коштів,
22. Розрахунок показників ефективності використання обігових коштів підприємства.
23. Методика оцінки основних фондів.
24. Характеристика капітальних вкладень на відтворення основних фондів,
25. Активи балансу та їх ліквідність,
26. Розрахунок показників рентабельності,
27. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства.
28. Деталізований аналіз фінансового стану підприємства.
29. Показники фінансового стану підприємства.
30. Сутність фінансової стратегії підприємства та етапи її розробки.
31. Методи визначення фінансових потреб підприємства,
32. Сутність банкрутства підприємств і його санація,
33. Стан економіки та підприємств України,
34. Критерії банкрутства підприємств,
35. Проблеми фінансового оздоровлення підприємств.

3. ЛІТЕРАТУРА З КУРСУ «ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ»

Основна література

1. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств: підручник / О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 204 с.
2. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
3. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств [текст] навч. посіб. / М. Д. Бедринець, Л. П. Довгань. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 292 с.

Допоміжна література

1. Базецька Г.І. Фінанси підприємств: планування та управління у виробничій сфері [текст]: навч. посіб. / Г.І. Базецька, Л. Г. Суботовська, Ю.В. Ткаченко; Харк. нац. акад. міськ. гос-ва. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 292 с.
2. Бондар М. І. Звітність підприємства : навч. посіб. / М. І. Бондар. – К. : ЦУЛ, 2015. – 570 с.
3. Говорушко Т. А. Управління фінансовою санацією підприємства : підручник / Т. А. Говорушко. – К. : ЦУЛ, 2013. – 400 с.
4. Данілов, О. Д. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях [Текст] : навч. посібник / О. Д. Данілов, Т. В. Пасентко. – К. : Центр учб. л-ри, 2011. – 256 с.
5. Карпенко, Ю. В. Економіка і фінанси підприємства [Текст]: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни за кредитномодульною системою організації навчального процесу / Ю. В. Карпенко. – Полтава : ПУЕТ, 2014. – 266 с.

6. Слав'юк, Р. А. Фінанси підприємств [Текст] : підручник / Р. А. Слав'юк. – К. : УБС НБУ : Знання, 2010. – 550 с.

7. Фінанси підприємств: проблеми теорії та практики : монографія / Н. Е. Аванесова, К. О. Коледіна, В. І. Успенко та ін. – Х. : Видавництво «Лідер», 2016. – 152 с.

Інформаційні ресурси

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р., № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.

5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 року № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z072599>

7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.

8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>

9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 7 листопада 2003 р. № 617 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03>.

11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242. Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z075099>.

13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.

14. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] / Закон України № 2121ІІІ від 07.12.2000 р. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

15. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] / Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.